

Metal döküm sektöründe 'işleme ve komponent üretimi' özendirilmeli

dunya#info@tudoksad.org.tr

Ülkemizin önemli üretim alanlarından biri de "döküm sanayidir". Bu hafta döküm sanayisini ele alarak sektörün sorunlarını ve çözüm önerilerini masaya yatırdık. Sektörün önde gelen isimlerinden Kadir Efe'yi iş insanı olarak yıllardır tanıyan ve biliyorum. Efe'nin sanayici kimliği yanında, Türkiye Döküm Sanayicileri Derneği (TUDÖKSAD) Başkanlığı ve ayrıca döküm sektörünü temsilen İstanbul Sanayi Odası Meclis Üyeliği sıfapına da var. Sanayi sektöründeki görevlerinin yanı sıra Kadir Efe, aynı zamanda Efesporat firması ile limanlık da yapmaktadır. İş yaşamında demir-çelikten döküm sektörüne, ale birikimi ve sorumluluğunu üstlendiği STK yönetimi deneyimlerini, birikimlerini paylaşarak için Gebze'de, Efesporat firmasının da yer aldığı Ferro Döküm fabrika yerleşkesinde ziyaret ettik. Metal ya da diğer malzemelerden dökümle üretilen "nesnel" endüstriyel gelişiminin de etkileriyle insan yaşamının bütün alanlarına sinmektedir. Bir an, "Döküm sanayi olmasaydı ne olurdu?" sorusunu düşünelim: Günlük yaşamımıza kolaylaştırıcı ve zenginleştirici araç sayıya gerece erişmezdi. Yaşam kalitemiz asla bugün olduğu gibi olamazdı.

Kadir Efe ile yaptığımız değerlendirmeleri iç içe eksende paylaşacağız. Metal döküm sektörünün yapısal ve ekonomik özellikleriyle ilgili anımsatmaları yapacağız. Dünya ve Türkiye'de metal döküm sektörünün niceliklerini paylaşacağız. Ülkemizin metal döküm sektörüyle yarattığı değerin daha da geliştirilmesi için neyle ve nasıl yapmak gerektiğine ilişkin önerilerini alacağız.

METAL DÖKÜM SEKTÖRÜNÜN ÖZELLİKLERİ
Metal döküm üretimiyle ilgili anlatımları kavrayabilmek için sektörün belirleyici özelliklerini anımsatalım:
► Pk, sfero, çelik, diğer alaşımı ve alüminyum döküm, emek-yoğun, enerji-yoğun, sermaye-yoğun üretim alanıdır.
► Bilimsel ve teknolojik gelişmeler sektörün iç yapısında sürekli çeşitlenme yaratmaktadır. Farklı girdi malzemeleri ile farklı mukavemetlerde döküm parçalar üretilmektedir. Sektörde talep dalgalanmaları olsa da, orta ve uzun dönemde sürekli büyüyen talep söz konusudur.
► Sektörde büyük ölçekli güçlenmiş kurumsal firmalar ile küçük ve orta ölçekli firmaya sahip yöneticilerin yönetimindeki kuruluşlar temel yapıyı oluşturmaktadır.
► Sektörde ana sanayi ile yan sanayi arasında çok güçlü bağlantı; iletişim, etkileşim, rekabet ve iş birlikleri geçerlidir. Yanı sıra bu yapının yarattığı sorunlar da yaşanmaktadır.
► Metal döküm sanayinin "girdi aldığı" alanlar- kum, pik, alüminyum külçe, çelik hurda, ferro ve diğer alyajlar- daha sınırlı, "girdi verdiği alanlar"- otomotiv, makine, inşaat, enerji, savunma, beyaz eşya, tarım ve diğerleri- ise daha yaygındır; bu özelliği nedeniyle endüstrileşmede "öncülük" rolü güçlüdür.
► Döküm sanayinin temel girdilerinden olan "pik kalitesi" ve "çelik hurda kalitesi" önemlidir; "döküm kalitesi" ve "döküm sakatları oranı" önemli ölçüde girdi pik ve çelik hurda niteliklerine bağlıdır.
► Sektörün diğer bir temel girdisi olan "döküm kumu", yeryüzü

► Teşvik sisteminde döküm sanayi bağlamında "işleme" öne çıkarılmalı, "komponent üretimini hızlandırın" ve "küresel pazarlarda konumlanmayı güçlendiren" kolektif önlemler ivedilikle alınmalıdır. Sektörde, özellikle "teknik eleman" onunla birlikte "mühendis" eğitimine özel önem verilmeli, kamu yönetimi, üniversite ve diğer ilgili birimler arasında etkili iş birliği yapılmalıdır.

Avrupa'da döküm üretiminde ilk 5 ülke (ton/yıl)

Ülke	2018	2019	2020	2021	2022
Almanya	5,432,999	4,951,011	3,482,883	3,964,500	3,908,200
TÜRKİYE	2,225,287	2,314,245	2,170,759	2,963,500	3,108,700
İtalya	2,261,196	2,067,699	1,552,209	1,939,300	1,871,600
Fransa	1,781,212	1,696,743	1,398,107	1,552,300	1,584,800
İspanya	1,288,895	1,267,207	1,055,783	1,128,500	1,153,400

formasyonlarının oluşumuna bağlıdır; ülkemizdeki genç formasyonlar nedeniyle üretilen döküm kumun fiziki yapısı köşelidir. Bu fiziki yapı bağlayıcı maliyetini artırmaktadır. Daha yaşlı formasyonlardan üretim yapan ülkelerdeki yuvraklık kum taneisi kalitesi maliyet düşürücü etki yaratmaktadır.
► Metal döküm sanayinin kullandığı çelik hurda, ferro ve diğer alyajlar konusunda ülkemizin karşılaştırmalı üstünlüğü yoktur; kaynaklar sınırlı, mekânlar uzaktır. Temel girdilerde önemli ölçüde "ithalat bağımlılığı" vardır.
► Ülkemizde 1000'in üzerinde döküm sanayi tesisi oluşmuştur; rekabet edebilir ölçek açısından bu durumun değerlendirilmesi gerekmektedir. Sektörde konsolidasyon sürecini iyi yönetmek gerekmektedir.
► Diğer üretim alanları gibi metal döküm sanayinde de ileri düzeyde eğitilmiş mühendis ve teknisyen sorunu vardır.
► Türkiye'nin AB döküm üretimindeki payı 2015'te yüzde 12 düzeyindeyken 2022'de yüzde 21 düzeyine yükselmiştir.
► Diğer üretim sektörlerinde olduğu gibi metal döküm alanında da sektöre giriş kriterlerinin belirlenmesi, yarı-yasal ve yarı-resmi yapıların kurumsallaşması yapıları "haksız rekabet" yaratmasının önlenmesi ivedi sorunlardan biridir.

SEKTÖRÜN DÜNYA VE ÜLKEMİZDEKİ DURUMU
Döküm üretiminde dünya değer üretimindeki konumumuzu

güçlendiren etkenler TUDÖKSAD çalışmalarında şöyle sıralanmaktadır:
► Türkiye metal döküm endüstrisi 3 milyon ton üretim düzeyine çıkmıştır. İlgili tabloda konumu izlenebileceği gibi, 2022 yılı verilerine göre AB döküm üretimi ilk 5 ülkede şöyledir: Almanya 3 milyon 908 bin 200 ton/yıl, Türkiye 3 milyon 108 bin 700 ton/yıl, İtalya 1 milyon 871 bin 600 ton/yıl, Fransa 1 milyon 584 bin 800 ton/yıl, İspanya 1 milyon 153 bin 400 ton/yıl.
► Türkiye döküm sektörünün toplam cirosu 2022 yılında 8,5 milyar Euro düzeyindedir. Aynı yıl ihracat değeri 6,4 milyar Euro'dur. Toplam üretim yüzde 70'i ihrac edilmiştir. Durum ülkemizin döküm alanında yüksek kalite, erişim gücü ve rekabet gücü açısından "güvenilir tedarikçi" konumuna güçlendirmektedir.
► Türkiye, özellikle Avrupa'da son dönemde büyüme ve üretim

Dökümden temel girdilerinden "pik ve çelik hurda kalitesi önemlidir. Yıllık 1 milyon tonu aşan pik ihtiyacın önemli bölümü ithalata karşılanmaktadır. Yerli pik arzı ulusal stratejiler ve gelişme açısından ele alınmalı ve çeşitlendirilmeli.

TUDÖKSAD Başkanı Kadir Efe, sorunları nasıl çözerdi?

Kadir Efe'ye de diğer deneyimli iş insanlarına sordumuz soruyu yönelttik: Siz tam yetkili olsaydınız, metal döküm sektöründeki sorunları nasıl çözerdiniz? Verdigi yanıtları özetleyerek paylaşıyoruz:
1- Ülkemizde metal döküm alanında küresel anlamda önemli bir tedarikçi konumuna yükselmiştir. Bu açıdan sektörün birikiminin korunması ve uzun dönemli geleceğinin güven altına alınması daha önce Devlet Planlama Teşkilatı'nın yaptığı gibi öncelikli belirlenmesi bir merkez otoritenin yönlendirmesi ve koordine etmesine özen gösterildi. Bu aşamadan sonra sektöre girişli disiplinler, sektör içi etkileşimleri, küresel pazarda konumlanmaları bir "ulusal strateji" doğrultusunda yönlendirildi.
2- Sanayi kumu üretimini ülke ve sektör genelinde ihtiyaçları ve öncelikleri kapsamlı bir plana bağlayarak;

arama ve orman izinlerinin zamanında verilmesini sağlar; Tarım ve Orman Bakanlığı nezdinde köyüz üretiminin ve izlemesini öncelikli sorun olarak ele aldık.
3- Teşvik sistemi uygulamalarının durum değerlendirmesini yapar, geçmişte yapılan iyi uygulamaları geliştirerek güçlendirdik; ülkenin yararını artıracak inovasyon, modernizasyon ve yatırımları desteklemeye yönelik düzenlemeleri uygulamaya koyar, yapıları ödünlemez gözlemler ve denetler.
4- Teşvik sisteminde döküm sanayi bağlamında "işleme" öne çıkar; "komponent üretimini hızlandırın" ve "küresel pazarlarda konumlanmayı güçlendiren" destekleri sağlayacak kolektif önlemleri belirler, sürekli geliştirir, uygulama sonuçlarını da şeffaflıkla denetler.
5- Özellikle "teknik eleman", onunla

birlikte "mühendis" eğitimi özel önem verir; sektörü kamu, üniversite ve diğer ilgili birimler arasında etkili iş birliğiyle yetiştiren iş gücü sorununu çözerdi.
6- Demir-çelik tesislerinde "döküm piki üretimi" imkânlarını zorlar; piki ithalatı için ödenecek döviz miktarının azaltılmasını sağlayacak önlemler alır.
7- Kayıt dışı uygulamaların olması gereken düzeyde indirir; sektörde "haksız rekabet" yaratır, adil olmayan ve serbest piyasada "sans eşitliğini" bozan uygulamalara fırsat vermezdi.
8- Enerji temininde sektöre baskı açısını değiştirir; sektörde enerji tüketimini evlerdeki tüketim gibi algılanmasını değiştirip enerji uygulamaları ve sektör için özel bir tarif uygular, döküm piki ve sanayi kumu gibi temel ham madde olarak değerlendirilerek enerji maliyetlerinin sektörün gelişmesini önündeki olumsuz etkilerini en alt düzeye indirir.

kalitesi açısından başarılı gelişmeler yaratmıştır.
► Sektör, Avrupa'da metal döküm konusunda lider konumunu koruyan, ancak büyümesini sürdürülebilir hale getirebilmesi için hızla kapattırmaktadır.
► Türkiye'de döküm sektörü 2022 yılında doğrudan ve dolaylı olarak 60 bin kişi istihdamda, ülkemiz insanına iş ve yaş aratmaktadır.
► Pandemi sonrası yükselecek talebi, AB'de ana sanayinin tedarik zincirini yakın bölgelere kaydırmasın etkileri, ülkemiz döküm üreticilerinin sürekli kapasite artırmaları, kalite düzeyini yükseltmeleri, geniş ürün gamı yaratmaları, lojistik avantajları ve alüminyum maliyetlerinin rekabetçi büyümenin itici gücü olmuştur.
► Metal döküm sektöründe de finansman araçlarının yetersizliği ve erişilebilirliği güçlü olduğu kaynaklara bağımlılığı artırmaktadır. Kaynak yetersizliği talepteki gelişmeye paralel kapasite yaratmadığı zaman "siparişlerin geri çevrilmesi" kaçınılmaz olacaktır. Sermaye yanında, sektörün enerji-yoğun özelliği dikkate alınarak, enerjinin bir "girdi" değil, "temel ham madde" gibi algılanması, sektörde kalite gelişmesini özendirir yeni yatırımları araç olarak kullanılması etkili olacaktır. Enerjinin temel girdiler arasında ikinci sırada yer aldığı gerçeği sektörle ilgili politikalarda göz önünde tutulmalıdır.
► Ulusal Emisyon Ticaret Sistemiyle ilgili gelişmeler dikkate alınarak, enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji yatırımları sektörün öncelikleri arasında ilk sıraya yerleştirilmelidir. Bu konuda etkili bir teşvik sistemiyle sektörün orta ve uzun dönemli geleceğini güçlendirmek mümkündür. Yeşil dönüşüm ve karbon salınımını azaltma projeleri kapsamında sektörün KOSGEB ve TÜBİTAK destek programlarında önceliklendirilmesi ve etkinleştirilmesi gerekmektedir.

► Diğer üretim alanlarına göre sektörün yapısal özellikleri nedeniyle yetişkin iş gücü için cazibe oluşturmayan durumun dikkate alınması, mesleki eğitim ihtiyaçlarının ülke ölçeğinde karşılanması gerekmektedir.
► Sektörün yarattığı kapasitele ilgili nicelik kadar niteliğinin de geliştirilmesi pazarlara açılmasında, teknik firma ölçeğinde, ulusal ölçekte güçlü politikalarla ihtiyaçları vardır.
► Sektörün içiçyasında Ar-Ge, tasarımlar, inovasyon, ürün çeşitlendirmeye ve müşteri ihtiyaçlarına göre işlevsel yapılandırma, tasarım ve çözüm ortağı refleksisi gösterme ihtiyacı artmaktadır. Uyum için geliştirilecek politikalar ve çözümler ülke yararını en yüksek çıkaracaktır.
► Döküm sektörünün temel girdilerinden biri olan "sanayi kumu üretimi" konusunda, ormanlar bağlamında alınan önlemlerin yarattığı kısıtları bütünsel bir bakışla ve analizlere dayalı yeni düzenlemelerle uygun hale getirmeye ivedi sorunlardan biridir. Yeni sahaların açılmasına ilişkin orman izinlerinin, ülke ve sektör bütünündeki "fayda/maliyet analizlerine" dayandırılması ve karar üretiminin sonuna geç kalınmalıdır. Uzun dönemli izinler ve sözleşmelerle sanayi kumu arzı yeterli hale getirilmelidir.
► Döküm piki Rusya, Güney Afrika, Kanada, Brezilya, Ukrayna ve diğer üretici ülkelerden ithal edilmektedir. Ülkemiz 1 milyon tonu aşan ihtiyacın önemli ölçüde ithal etmektedir; yerli piki arzı ulusal stratejiler ve gelişme açısından ele alınmalı ve çeşitlendirilmelidir.
► Sağlam ve dayanıklı tedarik zincirinin gerekliliğini ivedilikle yerine getirilmesi geleceği daha sağlam inşa etmenin gereğidir. Döküm pikinin yanı sıra sektör tedarik zincirindeki bazı ferro alyaj malzemeleri ve reçine ham maddeleri gibi boğluklar sektördeki firmaların yerelinde küreselle taşınmasından engellenmelidir.
► Küresel pazarlarda önemli bir tedarikçi konumunda ülkemizde piyasaya bileşenleri olan döviz kurları, faiz oranları, enflasyonun etkilerini sektörün geleceği açısından değerlendirilmeli, serbest ve adil piyasada rakiplere karşı haksız rekabet yaratıcı etkilerini kaldırmak ülkemizin yararına olacaktır.
► Kullanılmış döküm kumlarının ikincil ham madde olarak alternatif sektörlerde kullanılmasına fırsatları ve yasal altyapının oluşturulması konusunda ulusal ölçekte değerlendirilmeye çalışılmalıdır.